

Η Θεά, ο Ναός και το Ιερό της: Απεικονίσεις της Αθηνάς στον Παρθενώνα

Η Ακρόπολη ήταν το σημαντικότερο αθηναϊκό ιερό για τη σημαντικότερη θεά της Αθήνας ήδη από τον 8^ο αιώνα π.Χ. Ήταν ο χώρος λατρείας της θεάς Αθηνάς για περισσότερο από μία χιλιετία. Εξόχως αξιοσημείωτη είναι η αδιάλειπτη και έντονη λατρευτική δραστηριοποίηση που καταγράφεται: καταρχάς, στη διάρκεια τριών αιώνων (περ. 700 – 400 π.Χ.) μαρτυρούνται οικοδομικά σχέδια για συνολικά οκτώ ναούς της θεάς Αθηνάς· στα μέσα του 6^{ου} αιώνα (566 π.Χ.) τα Παναθήναια εξωραΐζονται και αποκτούν ακόμα μεγαλύτερη αίγλη, ενώ ο ίδιος ο ιερός χώρος της Ακρόπολης σταδιακά καθίσταται η κατεξοχήν τοποθεσία που προώριεται να φιλοξενεί επιβλητικές κατασκευές συμβολικού χαρακτήρα που άπτονται της ταυτότητας της πόλης της Αθήνας και των Αθηναίων πολιτών – κυρίως μετά την Κλεισθένεια μεταρρύθμιση (508/7 π.Χ.) και την περσική λεηλασία (480/79 π.Χ.).

Στην πρόσφατη μονογραφία της, *Athena, Göttin von Athen: Kult und Mythos auf der Akropolis bis in klassische Zeit* (Βιέννη 2017), η Marion Meyer ιχνηλατεί τα πρώιμα στάδια της λατρευτικής παράδοσης της Αθηνάς στον ιερό βράχο της Ακρόπολης και εξετάζει το συν τω χρόνω διαφοροποιούμενο ενδιαφέρον των Αθηναίων για την προστάτιδα θεά της πόλης τους. Ως γνωστόν, ο μύθος διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της λατρευτικής σχέσης ανάμεσα σε θεούς και θνητούς. Η (εφ)εύρεση και η αναδιάπλαση μύθων, η δημιουργία και η αξιοποίηση τυπικής μυθολογικής εικονογραφίας, οι διαχρονικά μεταβαλλόμενοι ρόλοι και στόχοι του λατρευτικού τελετουργικού αναδεικνύονται σε στοιχεία-κλειδιά που δύνανται να στηρίξουν την ανασύσταση των διαφορετικών φάσεων (και των αντιστοίχως διαφορετικών προτεραιοτήτων / αναγκών), μέσα από τις οποίες διήλθε η λατρεία της Αθηνάς στην Ακρόπολη (η περίοδος πριν το 600 π.Χ., το πρώτο μισό του 6^{ου} αιώνα, η γενιά μετά την Κλεισθένεια μεταρρύθμιση και η περίοδος μετά τους Περσικούς πολέμους).

Στην ομιλία της η Marion Meyer θα αξιοποιήσει την πλούσια εικονογραφία του Παρθενώνα ως πηγή πληροφοριών, προκειμένου να προσπελάσει τη μυθολογική παράδοση και να ανιχνεύσει τις χρήσεις και τις αλλαγές που αυτή υπέστη στο πέρασμα των αιώνων. Στην ανατολική πρόσοψη του Παρθενώνα η θεά Αθηνά εμφανίζεται τρεις φορές: πρόκειται για τη γέννηση της θεάς (στο αέτωμα), τη γιγαντομαχία (στις μετόπες)

και τη συνέλευση των θεών (στη ζωφόρο). Οι απεικονίσεις αυτές προβάλλουν τη θεά Αθηνά (i) ως μέλος της οικογένειας των Ολύμπιων θεών και (ii) ως την αγαπημένη κόρη του Δία. Προφανώς, οι πτυχές αυτές της υπόστασης της θεάς Αθηνάς δεν απασχολούσαν ιδιαίτερα τους Αθηναίους της περιόδου πριν το 600 π.Χ., όμως απέκτησαν ιδιαίτερη σημασία και συμβολικό χαρακτήρα στις αρχές του 6^{ου} αιώνα.

Η δυτική πρόσοψη του ναού εστιάζει σε ακραιφνώς τοπικά θέματα: η Αθηνά εξυμνείται ως η αιώνια προστάτιδα της πόλης της Αθήνας και απεικονίζεται δίπλα σε μυθολογικούς προπάτορες των Αθηναίων (στο αέτωμα)· στις δε μετόπες, η απεικόνιση της μάχης των Αθηναίων (υπό την ηγεσία του Θησέα, του μυθικού ιδρυτή της Αθήνας) ενάντια στις Αμαζόνες αυτόματα ανακαλεί μνήμες από μια πολύ πρόσφατη επίθεση ξένων εισβολέων εναντίον της Αθήνας. Το δυτικό αέτωμα συνδέει τη θεά Αθηνά με έναν ιδιαίτερο τρόπο με την Ακρόπολη: το δέντρο της ελιάς, στο κέντρο της απεικόνισης, αναπαριστά και παραπέμπει στο πραγματικό, ζωντανό δέντρο που υπάρχει μέσα στον ιερό χώρο (ένα τέτοιο δέντρο έχει ξαναφυτευτεί στον ίδιο ακριβώς χώρο και μπορεί κανείς να το δει ακόμα και σήμερα).